

CASEKATALOG

Få inspiration til kommunale indsatser og initiativer,
som styrker seksuel sundhed og trivsel

SEX
SAMFUND

Casekatalog – Seksuel sundhed og trivsel

© Sex & Samfund, 2019

Indhold: Nina Rytter Pedersen, Signe Nebelong, Clara Blicher Winther

Ansvarshavende redaktør: Lene Stavngaard

Layout: Nanna Rebekka

Tak til de kommuner som har bidraget til udarbejdelsen af dette katalog.

OM SEX & SAMFUND

Sex & Samfund arbejder nationalt og internationalt med seksuel sundhed, trivsel, rettigheder, køn, krop og relationer for at styrke den enkeltes mulighed for at træffe frie og informerede valg og bekæmpe diskrimination.

Læs mere om Sex & Samfund på www.sexogsamfund.dk

Om dette casekatalog

Er du interesseret i at igangsætte indsatser til fremme af seksuel sundhed? Eller er du nysgerrig på, hvordan der arbejdes med seksuel sundhed ude i landets kommuner? I dette katalog giver Sex & Samfund i samarbejde med en række kommuner indblik i 20 konkrete eksempler på indsatser, der på forskellig vis handler om forebyggelse og sundhedsfremme inden for seksuel sundhed. Dette kan forhåbentlig inspirere til nye indsatser i flere kommuner.

De 20 cases spænder bredt, og giver indblik i store såvel som små indsatser med varierende målgrupper og temaer for at tydeliggøre, at man på forskellige måder kan arbejde med seksuel sundhed. De præsenterede indsatser viser, at der er meget, man som kommune eller lokal aktør kan gøre, uanset om man har et stort eller et lille budget til at løfte opgaven.

Ude i landets kommuner foregår der mange gode og sundhedsfremmende indsatser inden for seksuel sundhed. Dog er det også et område, som i mange kommuner ikke bliver prioriteret. Med dette katalog ønsker Sex & Samfund at understøtte og styrke kommunernes indsatser på området gennem vidensdeling og praktisk erfaringsudveksling. Kataloget rummer langt fra en udtømmende liste over, hvad der gøres ude i kommunerne. Det er derimod en række nedslag på forskellige typer af indsatser.

Hvorfor arbejde med seksuel sundhed og trivsel?

Seksuel sundhed og trivsel har stor betydning for borgerens generelle velbefindende og sundhedsadfærd. Det rummer ikke blot reducere af forekomsten og spredningen af seks sygdomme, aborttal og fertilitetskvotienter, men også om at have muligheden for en positiv seksuel udvikling i livet, et tilfredsstillende sexliv samt at undgå uønskede oplevelser. 80 % af voksne danskere angiver blandt andet, at det er vigtigt, meget vigtigt eller særdeles vigtigt at have et godt sexliv¹. Ud over at seksuel sundhed og trivsel er vigtigt for den enkelte borger, så har det også samfunds- og omkostningsmæssige konsekvenser, når forebyggelse og sundhedsfremme ikke prioriteres på dette område. Blandt andet koster seksuelle sygdomme og uønskede graviditeter årligt en gennemsnitskommune 1,1 millioner kroner i kommunal medfinansiering til sundhedsvæsenet. Dertil kommer udgifter forbundet med fertilitetsbehandling og keglesnitsoperationer som følge af seks sygdomme, samt udgifter og konsekvenser forbundet med seksuelle krænkelse, overgreb og teenagefødsler². Ansvar for den primære forebyggelse ligger i kommunerne. For at understøtte kommunernes arbejde med fremme af seksuel

sundhed og trivsel har Sundhedsstyrelsen formuleret 27 anbefalinger i Forebyggelsespakken for Seksuel Sundhed, som tager udgangspunkt i WHO's brede sundhedsbegreb, der både på kort og længere sigt kan bidrage til en styrket seksuel sundhed hos borgerne. En undersøgelse af Sex & Samfund viser dog, at mange kommuner ikke følger disse anbefalinger, og at forebyggelsesarbejdet med seksuel sundhed i mange kommuner ikke prioriteres³. Den manglende eller mangelfulde prioritering af arbejdet med seksuel sundhed betyder, at udfordringer såsom stigende sexsygdomstal, utilstrækkelig seksualundervisning, øgede fertilitetsproblemer m.m. risikerer at ramme endnu flere i fremtiden med store omkostninger for den enkelte borger og for kommunernes og regionernes sundhedsbudgetter. På baggrund af undersøgelsen har Sex & Samfund formuleret en række generelle anbefalinger, som kan styrke kommunernes indsats på området for seksuel sundhed og trivsel.

Vores ønske er, at dette casekatalog kan tjene som inspiration og motivation til iværksættelsen af nye og flere tiltag til at styrke den seksuelle sundhed på kommunalt plan.

Sex & Samfund vil gerne takke alle de kommuner, som har bidraget til udarbejdelsen af kataloget, både de kommuner som har en case med i kataloget samt de kommuner, der har indsendt forslag på indsatser eller været i dialog med os.

Hvis du kender til indsatser, du synes, kan tjene som inspiration hos andre kommunale eller lokale aktører, hører vi gerne fra dig. Hvis du ønsker sparring til dit arbejde eller hvis du vil samarbejde med os, er du ligeledes velkommen til at kontakte os. Skriv til os på kommune@sexog-samfund.dk eller læs mere på vores hjemmeside www.sexog-samfund.dk/fagfolk/kommunal. Du kan også finde inspiration til, hvordan du i samarbejde med Sex & Samfund kan styrke den seksuelle sundhed i din kommune i vores inspirationskatalog⁴.

God læselyst.

¹ Statens Serum Institut og Aalborg Universitet (2019): Sex i Danmark, nøgletal fra projekt Sexus 2017-2018

² Sundhedsstyrelsen (2018): Forebyggelsespakken for seksuel sundhed

³ Sex & Samfund (2019): Hvordan arbejder kommunerne med seksuel sundhed? – En undersøgelse af forebyggelse og sundhedsfremme inden for seksuel sundhed

⁴ Sex & Samfund (2019): Styrk den seksuelle sundhed i din kommune – Inspirationskatalog til kommunal forebyggelse og sundhedsfremme

Indhold

Dette katalog er til dig, der søger inspiration til og viden om, hvordan man konkret kan løfte arbejdet med fremme af seksuel sundhed - til gavn for alle borgere.

Kataloget indeholder 20 cases, som varierer i tema, omfang og målgruppe, men som overordnet har til formål at fremme seksuel sundhed og trivsel. Case-eksemplerne er fundet via opsøgende arbejde og ud fra Sex & Samfunds kendskab til kommunale indsatser. Det er vigtigt at understrege, at der er tale om udvalgte cases, og at kataloget ikke er udtømmende for, hvad der gøres rundt omkring i landet eller hvad vi har modtaget af eksempler på indsatser i forbindelse med det opsøgende arbejde.

De præsenterede indsatser er beskrevet af kommunerne selv (men tilpasset katalogets format af Sex & Samfund). Sex & Samfund fungerer således som redaktør. For hver case indgår der en kort beskrivelse af indsatsen, samt refleksioner om, hvad der har været den vigtigste læring og bedste resultater for indsatsen.

I figuren overfor ses en oversigt over, hvilke cases der indgår i kataloget, samt hvilken målgruppe og indsatstype, der er tale om. Du kan også finde konkrete eksempler på, hvordan du kan samarbejde med Sex & Samfund. Hvis du

arbejder med en bestemt målgruppe eller leder efter inspiration til en bestemt type indsats, kan denne oversigt forhåbentlig hjælpe dig. Kataloget er inddelt efter indsatstyper, og under hver indsatstype er kapitlet inddelt efter målgruppe.

Kataloget indeholder nedenstående kapitler i nævnte rækkefølge.

Om dette casekatalog	3
Indhold	4
Borgerrettet rådgivning og oplysning	6
Undervisningsindsatser	12
Opkvalificering af fagpersonale	16
Oplæg, åbent hus og temadage	20
I samarbejde med Sex & Samfund	26
Forslag til samarbejdspartere	31
Indsatser med et lille budget?	31

Oversigt over indsatser

	Borgerrettet rådgivning og oplysning	Undervisningsindsatser	Opkvalificering af fagpersonale	Oplæg, åbnet hus og temadage	I samarbejde med Sex & Samfund
Børn		CASE 6	CASE 9 CASE 10		
Unge	CASE 1 CASE 2 CASE 3	CASE 4 CASE 7		CASE 12 CASE 13 CASE 14	CASE 17 CASE 18 CASE 19
Voksne/ældre	CASE 5		CASE 11	CASE 15	
Alle borgere		CASE 8		CASE 16	CASE 20

CASE 1 - UngMod i Fredericia Kommune

CASE 2 - UngMod i Halsnæs Kommune

CASE 3 - UngMod 24-7 i Herning Kommune

CASE 4 - Condomeriet i Randers Kommune

CASE 5 - Seksualvejledning i Brønderslev Kommune

CASE 6 - Dialogspil til fritidscentre i Aalborg Kommune

CASE 7 - Supplerende seksualundervisning i Holstebro Kommune

CASE 8 - Sund Sex Skolen i Svendborg Kommune

CASE 9 - Ligestilling i børnehøjde i Fredensborg Kommune

CASE 10 - Styrket dialog om børns seksualitet i Hjørring Kommune

CASE 11 - Seksualvejledere som sparringspartnere i Frederikshavn Kommune

CASE 12 - Forebyggelseskaravanen i Køge Kommune

CASE 13 - Morgenfest på ungdomsuddannelserne i Hvidovre Kommune

CASE 14 - Extreme-Day for 9. klasser i Fredensborg Kommune

CASE 15 - Oplæg for borgere med kronisk sygdom i Svendborg Kommune

CASE 16 - Uge Sex i Sundhedscenteret i Skive Kommune

CASE 17 - Ung-til-ynge undervisning i Aarhus Kommune

CASE 18 - Hjemmetest for klamydia og gonorré i Københavns Kommune

CASE 19 - Modelkommuneprojekt i tre kommuner

CASE 20 - Samarbejdsaftale med Frederiksberg Kommune

Borgerrettet rådgivning og oplysning

Her kan du læse om fem kommuners borgerrettede rådgivnings- og oplysningstilbud. De fem cases omhandler tre ungemodtagelser i hhv. Fredericia Kommune, Halsnæs Kommune og Herning Kommune, Condomeriet i Randers Kommune samt Brønderslev Kommunes borgerrettede indsats for borgere med udviklingshæmning eller handicap.

CASE 1, 2 OG 3: Unge/ungdomsmodtagelser

I Fredericia Kommune, Halsnæs Kommune og Herning Kommune har man iværksat tilbud om unge/ungdomsmodtagelser. Ungemodtagelser giver unge mulighed for at henvende sig og modtage rådgivning om alt inden for køn, seksualitet, sex, krop og sind, grænser, forhold, prævention og sexsygdomme.

CASE 4: Condomeriet

I Randers Kommune findes butikken Condomeriet, som drives af frivillige i kommunens sundhedscenter. Ud over de varer der kan købes i butikken, så tilbyder Condomeriet rådgivning for alle borgere, herunder særligt unge, og der gives vejledning og sparring i forbindelse med seksualundervisning i grundskoler og på institutioner.

CASE 5: Seksualvejledning for borgere med udviklingshæmning eller handicap

I Brønderslev Kommune har man erfaring med samtaleforløb for borgere med udviklingshæmning eller handicap. Gennem samtalerne mellem borger og seksualvejleder får borgeren støtte og vejledning omkring de emner, der er aktuelle for borgeren.

SE OGSÅ CASE 11: Seksualvejledere som sparringspartnere

Se desuden case 11 om seksualvejledere i Frederikshavns Kommunes handicapafdeling, som udover at bidrage til opkvalificering af kommunens personale også varetager borgerrettet rådgivning.

Hvad anbefaler Sundhedsstyrelsen?

"Unge, der ikke er i uddannelse, får tilbud om rådgivning om seksuel sundhed og prævention. Et sådan tilbud kan fx etableres i regi af sundhedsplejen, sundhedscenteret mv. Relevante faggrupper bør være fagligt klædt på til at håndtere denne type rådgivning."

"Forældre til præ-pubertetsbørn modtager rådgivning og information om barnets naturlige seksuelle udvikling og adfærd i forskellige udviklingsstrin, samt hvordan denne udvikling understøttes. Rådgivning kan fx varetages af sundhedsplejersken eller af personalet i kommunens daginstitutioner."

"Kommunen udarbejder politikker for seksuel trivsel i kommunens plejeboliger, botilbud samt samværs- og aktivitetstilbud for borgere med fysiske eller psykiske funktionsnedsættelser. Politikkerne bidrager til at skabe trygge rammer for, at personalet kan tale fordomsfrit og åbent med borgerne om seksualitet og samliv. Der bør være mulighed for relevant videre- og efteruddannelse af personalet."

Sundhedsstyrelsen (2018): Forebyggelsespakken for Seksuel Sundhed, side 17-18.

Udvalgte anbefalinger fra Forebyggelsespakken

CASE 1:

UngMod i Fredericia Kommune

Målgrupper

Unge
Sårbare unge

Ungemodtagelsen (UngMod) i Fredericia Kommune er et tilbud, hvor unge kan få anonym rådgivning relateret til seksuel sundhed og trivsel. Tilbuddet er et samarbejde mellem Fredericia kommune og Region Syddanmark. Formålet er at styrke 12-25-årige unges seksuelle sundhed og trivsel, herunder konkret at forebygge uønskede graviditeter, aborter og seksuelt overførte sygdomme. UngMod holder til hos Headspace, hvor man fælles tager imod de unge. UngMod er placeret i Fredericia Sundhedshus, hvor man, ud over lokalerne hos Headspace, også har adgang til jordemødrenes undersøgelseslokaler, hvor den unge kan blive testet for sexsygdomme eller graviditet samt blive undersøgt af en læge. UngMod har åbent hver tirsdag og onsdag fra kl. 13-18, om onsdagen dog kun efter aftale mellem kl. 16-18. Det er den unge, der bestemmer emnet for samtalen - uanset om det handler om køn, seksualitet, smerter under sex, præstation, grænsesætning eller noget helt andet lytter og vejleder det sundhedsfaglige personale den unge og hjælper eventuelt den unge videre til andre rådgivnings- og vejledningsmuligheder. UngMod tilbyder også gratis prævention og vejledning om, hvilken prævention den unge kan vælge. Som udgangspunkt vil UngMod gerne have kontaktoplysninger, så de har mulighed for at kontakte den unge angående henvendelse eller ændringer i aftaler, men ellers kan den unge være anonym. Hvis de unge har brug for prævention eller at blive testet for seksuelt overførte sygdomme, kan de dog ikke være 100 % anonyme, da receptpligtige ydelser dokumenteres i databasen Fælles Medicinkort.

UngMod er et nyt tiltag i Fredericia Kommune og åbnede d. 19 marts 2019. Fra marts til september har 60 unge, primært piger i alderen 14-18 år, været i kontakt med UngMod. De unge er ofte henvist fra almen praksis, SSP, ungerådgivningen, gadesygeplejersken, sundhedsplejersken, ungdomsuddannelserne, skolerne, familierådgivning eller fra ungekonsulenter. Flere unge kommer igen efter de har besøgt UngMod første gang, fx for at blive testet for klamydia. Målgruppen der kommer, er primært unge i sårbare situationer, herunder er også unge i meget sårbare situationer repræsenteret.

Læs mere om UngMod i Fredericia Kommune her: www.fredericia.dk/UngMod

Vigtigste læring:

- Et godt råd er, at der afsættes ressourcer til at udarbejde kommunikationsmaterialer og til at udbrede budskabet om tilbuddet
- Det kræver et stærkt samarbejde mellem kommune og region i forhold til at sikre de rette kompetencer på rette sted
- Det kræver ledelsesopbakning

Bedste resultater:

- Samarbejdet mellem de to sektorer (kommunal sundhedsplejerske, regional sygeplejerske og gynækolog) har fungeret rigtig godt
- Ressourcer har fået større værdi – vi får mere ud af det, som vi i forvejen gør, ved at arbejde sammen og uden at bruge så mange ekstra ressourcer
- UngMod har fået fat i en meget sårbar og udsat målgruppe, som ikke nødvendigvis havde opsøgt hjælp, hvis ikke UngMod fandtes – Det virker givtigt, at hjælp og vejledning er samlet ét sted, som er lokalt og anonymt
- Der er et godt samarbejde med Headspace, som i forvejen er kendt blandt de unge. Forbipasserende kan ikke se, hvorvidt den unge skal ind og snakke med en rådgiver i Headspace eller skal testes for klamydia. Desuden kan personalet i Headspace tage imod de unge, hvis UngMod personalet er optaget, så der altid er nogle omkring de unge.

Aktører

Afdelingen for kvindesygdomme og fødsler, Sygehus Lillebælt

Familie- og Børnesundhed, Fredericia Kommune

Alment praktiserende læger

Kontakt

For yderligere information kontakt Anette Kidholm Filtenborg, Specialkonsulent, på e-mail anette.filtenborg@fredericia.dk

CASE 2:

UngMod i Halsnæs Kommune

Målgrupper

Unge

Udsatte unge

Ungdomsmottagelsen (UngMod) i Halsnæs Kommune tilbyder samtaler og rådgivning i forbindelse med seksualitet, køn, krop og sind mm., samt gratis prævention og vejledning herom til unge i alderen 12-25 år. Formålet med ungdomsmottagelsen er at fremme de unges fysiske og psykiske sundhed, styrke deres identitetsudvikling i relation til beskæftigelse, uddannelse, kønsidentitet og seksualitet, samt at forebygge uønskede graviditeter og seksuelt overførte sygdomme. UngMod er et trygt sted for unge, hvor de på eget initiativ kan henvende sig med deres tanker omkring krop og sjæl. UngMod skal opfattes som den unges eget sted og den unge behøver ikke at have en konkret problemstilling for at komme derhen. Personalet forholder sig udelukkende til de emner, som de unge kommer med. UngMod behøver ikke erstatte andre tilbud i lokalområderne, men kan fungere som et samlende supplement til dem. Rådgivningen er åben og anonym, og personalet i UngMod har tavshedspligt. UngMod har åbent for drop in hver tirsdag mellem kl. 15-18, herudover er der mulighed for tidsbestilling. De unge kan desuden sende en SMS, som personalet svarer tilbage på.

Læs mere om Ungdomsmottagelsen i Halsnæs Kommune her: www.ungdomsmottagelsen.dk/

Vigtigste læring:

- For at en ungdomsmottagelse fungerer, er det nødvendigt, at der er tale om et tværsektorielt og et tværfagligt samarbejde (jordemoder/socialrådgiver/læge)
- Forståelse for normkritisk indsats. Dvs. at personalet er bevidst om og arbejder med egne fordomme og forforståelser i forhold til krop, køn, seksualitet, religion, etnicitet og kultur, så det ikke er disse, den unge mødes med
- Tilgængelighed med hensyn til tid og geografi er en vigtig faktor for de unge
- Det har været vigtigt for projektet at ansætte en specialuddannet jordemoder til at varetage ungdomsmottagelsens opgaver

Bedste resultater:

- Succesfuld nedgang i antal af uønskede graviditeter, aborter og unge mødre. De ønskede mål for indsatsen er nået og holdt
- Markant flere fund af seksuelt overførte sygdomme
- Ved at række ud til alle i aldersgruppen, er det lykkedes også at nå den ressourcetsvage og/eller udsatte del af målgruppen, som lever op til indsatsens ønskede mål
- Stor tilfredshed og tillid fra både kommune, målgruppe og forældre

Aktører

Social Service og Familier,
Halsnæs Kommune

Kontakt

For yderligere information kontakt
Gabriéla Rehfeld, jordemoder, på
e-mail gabre@halsnaes.dk

CASE 3:

UngMod 24-7 i Herning Kommune

Målgrupper

Unge
Udsatte unge

UngMod 24-7 i Herning Kommune er et gratis tilbud om anonym rådgivning til unge i aldersgruppen 12-25 år, der bor, arbejder og/eller er under uddannelse i Herning Kommune. I rådgivningen hos UngMod kan de unge tale om livet, trivsel, seksualitet, forventninger eller hvad der må ligge dem på sinde. I UngMod er der særligt fokus på seksuel sundhed og trivsel samt mental sundhed og trivsel, og UngMod bidrager til at styrke de unges identitetsudvikling i relation til beskæftigelse, uddannelse, kønsidentitet og seksualitet samt at forebygge uønskede graviditeter og seksuelt overførte sygdomme. Det primære mål er at få unge, herunder særligt udsatte unge, til at benytte sig af tilbuddet for at højne den generelle trivsel blandt unge samt mindske uligheden i sundhed. Tilbud relateret til seksuel sundhed og trivsel indebærer bl.a., at de unge tilbydes alle præventionsformer gratis og en forudgående samtale om valg af prævention. Derudover kan de unge blive testet for graviditet og seks sygdomme, og de kan også få udskrevet recepter på prævention og behandling for seks sygdomme (behandlingen herfor betaler de unge dog selv). De unge kan også få samtaleforløb omkring deres seksuelle sundhed, som bl.a. kan handle om at kende og sætte sine grænser, tvivl omkring seksualitet, smerter under sex, seksuelle overgreb/krænkelser eller andre temaer, som optager eller bekymrer dem. UngMod eksisterer som et tæt tværfagligt og tværsektorielt samarbejde mellem Herning Kommune og Region Midtjylland. UngMod består af fire tværfaglige medarbejdere, som tæller en socialpædagog, en socialrådgiver, en sexolog/jordemoder og en psykolog, og Region Midtjylland stiller uddannelseslæger til rådighed til oplægning og seponering af prævention, udskrivning af recepter samt faglig sparring. UngMod startede i 2014 og byggede videre på erfaringerne fra kommunens 24-7 Ungerådgivning. Den tidligere Ungerådgivning oplevede, at stadig flere unge henvendte sig med spørgsmål og/eller udfordringer relateret til seksuel sundhed og trivsel, og at mange unge ikke ønskede at gå til egen læge. Derfor ønskede Herning Kommune en udvidelse af tilbuddet til også at omfatte rådgivning i seksuel sundhed.

Læs mere om UngMod 24-7 i Herning Kommune her: www.24-7.herning.dk/

Aktører

Center for Børn og Læring samt
Center for Børn og Forebyggelse;
Børn og Unge, Herning Kommune

Ungevejledningen; Social,
Sundhed og Beskæftigelse,
Herning Kommune

Gynækologisk-Obstetriske Afdeling,
Hospitalsenheden Vest,
Region Midtjylland

Kontakt

For yderligere information kontakt
Christina S. Hansen, Koordinator og
ungerådgiver på e-mail
buf-ce@herning.dk eller
Funktionsleder Bettina Hedegaard

Vigtigste læring:

- Det er vigtigt at få så mange afdelinger i kommunen med i projektet/tilbuddet som muligt. Der er bl.a. økonomiske besparelser i et sådan tilbud for flere kommunale afdelinger. Det er derudover nyttigt at have et godt samarbejde med det regionshospital, kommunen er tilknyttet
- Det tværsektorielle samarbejde mellem Herning Kommune og Region Midtjylland bidrager til, at unges seksuelle vaner og adfærd indgår som en naturlig del af et bredt trivselsbegreb
- Det er nyttigt at få en indkøbsaftale ift. prævention
- UngMod er en bred forebyggelsesindsats som gavner både på kort sigt og på lang sigt for den enkelte borger såvel som for samfundet. Bl.a. formodes det, at UngMod fører til, at færre unge kommer på overførselsindkomst, at flere fastholdes i uddannelsessystemet og at kommunale foranstaltninger forebygges heriblandt foranstaltninger efter SEL § 50

Bedste resultater:

- Nedgang i antallet af positivt smittede med seks sygdomme, antallet af aborter og antallet af unge mødre
- Der er opbygget et godt og velfungerende tværfagligt og tværsektorielt samarbejde

CASE 4:

Condomeriet i Randers Kommune

Målgrupper

Unge
Elever i udkolingen
Alle borgere

Condomeriet, som er placeret i Randers Sundhedscenter, åbnede tilbage i 2008 som en del af Randers kommunes tilbud og fokus på seksuel sundhed for borgere i kommunen. I Condomeriet kan de besøgende både købe kondomer, slikkelapper, menstruationskopper mm., men også få vejledning, rådgivning og information omkring valg af prævention, seks sygdomme, seksualitet og parforhold. Butikken drives primært af frivillige. Condomeriet er for alle borgere uanset alder, køn, etnicitet og seksuel orientering, dog er der et særligt fokus på unge. Condomeriet tilbyder også vejledning og sparring i forbindelse med seksualundervisning i skoler og på institutioner.

Der kan læses mere om Condomeriet på følgende side:

www.randers.dk/borger/sundhed/sundhedscenter/hvem-er-vi/condomeriet/

Vigtigste læring:

- Bemanding med frivillige er et stort arbejde
- Det er gavnligt at have åbent om eftermiddagen
- Det er vigtigt ikke at have et for stort varelager
- Det er godt at være synlig fx i ungdomsklubber og på ungdomsuddannelser med pop-up butikker og events
- Det giver et godt overblik at registrere antal besøgende og antal daglige rådgivninger

Bedste resultater:

- Condomeriet bliver flittigt brugt til besøg af skoleklasser og specialklasser (7.-10. klasse)
- Condomeriet har et godt samarbejde med Børn og Skoleforvaltningen

Aktører

Randers Sundhedscenter;
Sundhed, Kultur og Omsorg,
Randers Kommune

Kontakt

For yderligere information kontakt
Janni Watson, koordinator for
seksuel sundhed, på e-mail
Janni.watson@randers.dk

CASE 5:

Seksualvejledning i Brønderslev Kommune

Målgrupper

Borgere med udviklingshæmning

Borgere med handicap

Specialområdet

Brønderslev Kommune har erfaring med en borgerrettet indsats til borgere med udviklingshæmning, som har én eller flere problemstillinger relateret til seksuel sundhed og trivsel. Borgeren, der er bevilget denne indsats, kan få samtaler med en seksualvejleder, og gennem disse samtaler kan borgeren få støtte og vejledning inden for temaer, der fx kan handle om følelser, grænser, sex og kærlighed. Indsatsen kan bl.a. have fokus på, at borgeren skal kunne sætte ord på og håndtere sine følelser fremfor at have en udadreagerende adfærd, og at borgeren skal kende forskellen på, hvad det vil sige at have en ven og at have en kæreste. Samtalerne foregår på månedlig basis og har udgangspunkt i håndbøger om seksuel sundhed udarbejdet af seksualvejleder. Med indsatsen får borgerne mulighed for at få vejledning i et vigtigt emne, som andre medarbejdere omkring borgerne, fx primærpædagoger på botilbud, kan have svært ved at tale med borgerne om. Indsatsen er desuden med til at sætte fokus på, at seksuel sundhed er et vigtigt emne.

Vigtigste læring:

- Det er vigtigt, at seksualvejleder har sat sig grundigt ind i den givne borgers sag, samt fysiske og psykiske udfordringer inden den første samtale
- En god relation mellem seksualvejleder og borger er vigtig for indsatsen. Seksualvejleder skal være troværdig og tillidsskabende i samarbejdet med borger
- En vigtig læring er, at ting tager tid. En borger med udviklingshæmning har brug for tid til at mestre nye strategier. Der skal mange samtaler og opfølgning til, før der kan ses en ændring hos borger
- Stort udbytte af samtale og sparring mellem seksualvejleder og primærpersonalet om den pågældende borgers vanskeligheder og fokusområder
- Forskellige former for støtte kan på givtig vis indgå i indsatsen, fx at seksualvejleder ledsager borger på diskotek for udviklingshæmmede og støtter borger til at tale med andre mennesker
- Seksualvejlederen er med til at etablere en udvidet og mere nuanceret forståelse af seksualitet både blandt borgere og personale

Bedste resultater:

- Borgere er glade for samtalerne med seksualvejlederen
- Personale og ledere i fx botilbud har fået et nyt blik på nogle typer af problemstillinger relateret til seksuel sundhed, og har fået indblik i vigtigheden af at arbejde med borgernes seksuelle sundhed
- Indsatsen har medført, at der generelt er kommet et øget fokus på seksuel sundhed og rettigheder hos borgere med udviklingshæmning, og at borgerne via seksualvejlederen har fået en stemme vedr. sex og samliv

Aktører

Handicap og Psykiatri; Sundhed & Velfærd, Brønderslev Kommune

Kontakt

For yderligere information kontakt Birgithe Ludvigsen, Seksualvejleder på e-mail birgithe.ludvigsen@99454545.dk

Undervisningsindsatser

Her kan du læse om Aalborg Kommunes, Holstebro Kommunes og Svendborg Kommunes undervisningsindsatser. De tre cases giver indblik i, hvordan nogle kommuner enten supplerer den obligatoriske sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab i grundskolen eller henvender sig til målgrupper, som ikke går i grundskole.

CASE 6: Dialogspil i fritidscentre

I Aalborg Kommune er der udviklet et dialogbaseret brætspil til at understøtte arbejdet med seksuel sundhed i kommunens fritidscentre. Materialet er udviklet i et samarbejde mellem kommunens fritidscentre og Sundhedsstrategiske Team.

CASE 7: Supplerende seksualundervisning

I Holstebro Kommune får alle elever i udskolingen et supplerende og kvalitetssikret seksualundervisningstilbud. Indsatsen er et velkoordineret samarbejde mellem Sundhedsplejen, Sexekspresen, Kondomeriet i Holstebro og Ungdomsskolen.

CASE 8: Sund Sex Skolen

Sund Sex Skolen i Svendborg Kommune tilbyder undervisning i seksualitet, krop og grænser til kommunens skoleklasser og erhvervsskoler, samt opholdssteder og specialskoler. Derudover tilbydes der undervisning til unge mødregrupper og undervisning i samliv efter fødsel til alle nye forældre med små børn.

SE OGSÅ CASE 4: Condomeriet

Se desuden case 4 om Condomeriet i Randers Kommune. Udover at være en butik, hvor borgere kan få rådgivning, tilbyder Condomeriet også vejledning og sparring i forbindelse med seksualundervisning i skoler og på institutioner.

Hvad anbefaler Sundhedsstyrelsen?

"Kommunen udarbejder handleplan for implementering og kvalitetssikring af sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab med fokus på skoleledelsens ansvar for at udvikle et fagligt miljø, der støtter op om arbejdet med Fælles Mål for faget. Der bør udpeges nøglepersoner på skolerne med særligt ansvar for at styrke den faglige dialog omkring pædagogiske og didaktiske perspektiver på sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab. Disse medarbejdere bør tilbydes kompetenceudvikling."

"Kommunen sikrer yderligere udvikling og tilpasning af seksualundervisningen for børn og unge på specialskoler"

"Kommunen etablerer et samarbejde med ungdomsuddannelser med henblik på at skabe tilbud om seksualundervisning på alle ungdomsuddannelser herunder produktionsskolerne (FGU, red.)..."

Sundhedsstyrelsen (2018): Forebyggelsespakken for Seksuel Sundhed, side 16 og 20

Udvalgte anbefalinger fra Forebyggelsespakken

CASE 6:

Dialogspil til fritidscentre i Aalborg Kommune

Målgrupper

Børn og unge i fritidscentre

Udsatte børn og unge

Pædagogisk personale

I Aalborg Kommune er der udviklet et dialogspil, der kan understøtte arbejdet med seksuel sundhed i fritidscentrene. Indsatsen tager udgangspunkt i et samarbejde mellem kommunens fritidscentre (under Familie- og Beskæftigelsesforvaltningen) og Sundhedsstrategisk Team (under Sundheds- og Kulturforvaltningen). På baggrund af stor efterspørgsel, er der blevet udarbejdet et pædagogisk materiale, som fritidscentrenes personale kan benytte i deres arbejde med seksuel sundhed hos centrenes børn og unge. Materialet indebærer et dialogbaseret brætspil og en kuffert med bl.a. informationsfoldere og pjecer, kondomer, en penisattrap og slikkelapper. Kuffertens indhold er udvalgt af konsulenter fra de to forvaltninger, og har fokus på en bred forståelse af seksuel sundhed. Materialet har i lige så høj grad til formål at rette opmærksomhed mod temaer som omsorg, grænser, krop og pubertet, mødom, (gråzone-)prostitution, HPV, sociale medier mm. såvel som prævention og seksygdomme. Spillet er udarbejdet med udgangspunkt i en pædagogisk tilgang, som i forvejen benyttes på fritidscentrene, for at gøre det let tilgængeligt for pædagogerne at arbejde med seksuel sundhed. Målgruppen er hovedsageligt børn og unge i alderen 12-18 år, men materialet bliver på visse centre også brugt til unge over 18 år.

Vigtigste læring:

- Det har vist sig vigtigt, at konsulenterne i samarbejdet udviser nysgerrighed for, hvad behovet blandt pædagogerne er. Nysgerrigheden har medført, at det endelige materiale er nærværende for målgruppen og enkelt at gå til for pædagogerne
- Samarbejdet på tværs af to forvaltninger, samt samarbejdet mellem konsulenter og praktikere, har bidraget positivt til materialets faglige niveau
- I forbindelse med overlevering og introduktion af materialet til personalegrupperne på Fritidscentrene, har det vist sig givende, at dette er foregået ved deltagelse på personalemøder. Således er materialet grundigt gennemgået, hvad angår baggrund, formål og opmærksomhedspunkter, og der er opstået en tættere kontakt mellem konsulenter og praktikere på alle centre

Bedste resultater:

- Pædagogerne melder tilbage, at materialet er let at gå til i en ellers travl hverdag
- At materialet er udarbejdet på baggrund af et ønske fra pædagogerne gør, at personalegrupperne føler sig hørt
- Materialet er med til at danne et fælles niveau for pædagogernes viden på området og det bliver tydeliggjort, hvad der forventes af dem i deres arbejde med børn og unges seksuelle sundhed

Aktører

Center for Tværfaglig Forebyggelse;
Familie- og Beskæftigelsesforvaltningen, Aalborg Kommune

Sundhedsstrategisk Team;
Sundheds- og Kulturforvaltningen,
Aalborg Kommune

Kontakt

For yderligere information kontakt
Annika Skrubbelttrang, forebyggelseskonsulent, på e-mail
annika.skrubbelttrang@aalborg.dk

CASE 7:

Supplerende seksual- undervisning i Holstebro Kommune

Målgrupper

Unge
Elever i udskoling

I Holstebro Kommune får alle elever i udskoling et supplerende, kvalitetssikret og velkoordineret seksualundervisningstilbud, der er tilpasset deres alder, udviklings- og læringsniveau uanset hvilken skole i kommunen, de går på. Indsatsen bidrager til en styrket undervisningsindsats og til at skabe mere lighed i læring og seksuel sundhed blandt kommunens udskolingselever. Indsatsen er et samarbejde mellem Ungdomsskolen, Sundhedsplejen, Kondomeriet Holstebro og Sexekspresen, og undervisningstilbuddet er et svar på Den åbne skole, som indgår i Folkeskoleloven. Tidligere (før denne indsats blev iværksat) tog sundhedsplejerskerne ud på alle kommunens skoler og underviste i seksuel sundhed, som et supplement til skolernes egen seksualundervisning. Det var forbundet med relativt store omkostninger i form af meget transport og tid, som gik fra andre opgaver. Med denne indsats er den supplerende seksualundervisning i stedet samlet til et mere koncentreret forløb på to uger, og koordineringen og undervisningstilbuddet er optimeret. Undervisningen foregår på Holstebro Ungdomsskole, som også står for at sende tilbuddet ud til alle skoler samt logistikken i forbindelse med Sexekspresens frivillige, der skal indlogeres i Holstebro under forløbet. Indsatsen indebærer, at Sexekspresen underviser elever i 7. klasse ad to omgange i en uge. Denne ung-til-ung undervisning opleves som en givtig del af indsatsen. Derudover tilbydes 8. klasserne en sex- og sundhedsdag med sundhedsplejen samt tre lektioners sundhedseksperimentarium, som ungdomsskolen står for. Sundhedsplejens underviserkorps underviser ca. 20 klasser på to uger. Klassernes lærere tager med til undervisningen dog uden at deltage. Læreren sparrer med sundhedsplejersken både forud og efter undervisningen, hvilket bidrager til at kvalificere den øvrige undervisning i emnet og til dialogen med klassen omkring de emner, der bliver taget op. Elever med særlige behov undervises i Kondomeriet Holstebro af to sundhedsplejersker sammen med deres lærere/pædagoger.

Vigtigste læring:

- Det kræver ikke flere ressourcer, når alle parter går sammen om at løse opgaven på positiv og innovativ vis – det giver bedre arbejdsmiljø, arbejdsglæde og ikke mindst udbytte for eleverne

Bedste resultater:

- Alle elever i kommunen modtager seksualundervisning tilpasset deres behov og udviklingsniveau, hvilket skaber mere lighed i læring og seksuel sundhed
- Seksualundervisningen er billigere, af højere kvalitet og når ud til flere elever
- Ungdomsskolen bliver mere kendt for de unge ved, at alle besøger den
- Eleverne glæder sig til at komme på tur, hvilket er med til at sætte en god ramme om undervisningen

Aktører

Sundhedsplejen; Børn og Unge,
Holstebro Kommune

Ungdomsskolen

Kondomeriet Holstebro

Sexekspresen

Kontakt

For yderligere information kontakt
Lone Kjær Hein, sundhedsplejerske,
projektleder og frivillig daglig leder
af Kondomeriet Holstebro på e-mail
Lone.Kjaer.Hein@holstebro.dk

CASE 8:

Sund Sex Skolen i Svendborg Kommune

Målgrupper

Unge
Udsatte unge
Elever i udskolingen
Specialområdet
Lærere
Pædagogisk personale
Mødregupper
Borgere med handicap

Sund Sex Skolen blev oprettet under sundhedsplejen i Svendborg Kommune i 2008 på initiativ fra politikere i Svendborg og ledere af Svendborg kommunes Sundhedstjeneste i forbindelse med, at amterne lukkede og seksualundervisningstilbuddet overgik til kommunalt regi. Sund Sex Skolen bygger på intentionen om at lave god seksualoplysning på et højt fagligt niveau for kommunens unge. Sund Sex Skolen tilbyder undervisning i seksualitet, krop og grænser til alle skoleklasser og erhvervsskoler, samt opholdssteder og specialskoler. Tilbuddet har oftest et format på fire timers undervisning en til to gange i løbet af skoletiden fra 7. klasse og frem. Undervisningen bliver varetaget af kvalificerede sundhedsplejersker, der har en god grunduddannelse i at arbejde med oplysning af unge, og som har modtaget kompetenceudvikling bl.a. hos Sex & Samfund og via løbende undervisning fra koordinator for indsatsen Rikke Thor. Målet med Sund Sex Skolen er, at fagpersoner skal undervise kommunens unge i supplerende seksualundervisning uden for skoleregiet. Undervisningen foregår i de unges egne lokaler på ungdomsskolen og på en måde, som når ud til de unge, og som skal bidrage til, at de bliver aktive aktører i eget liv med hensyn til krop, prævention, seksualitet og grænser. Koordinatoren tilbyder desuden fast undervisning til unge mødregrupper (i mødrerådgivningen) og tilbyder undervisning i samliv efter fødsel til alle nye forældre med små børn. Koordinatoren underviser desuden også dagplejemødre, vuggestue- og børnehavepersonale, speciallærere, pædagoger på opholdssteder m.fl. - efter behov - i børn/unge og seksualitet. Derudover kan hun kontaktes, når sundhedsplejerskerne eller pædagoger/lærere står med udfordringer såsom unge transpersoner, der har brug for en samtale, eller hvis der opstår tvivl i en børnehave om børnenes seksuelle adfærd. Der er ca. 60 undervisninger om året af skoleklasser/specialklasser på Sund Sex Skolen, samt så mange samtaler og undervisninger af mere speciel karakter, som kan rummes i Sund Sex koordinatorens ugentlige tidsramme.

Læs mere om Sund Sex Skolen i Svendborg Kommune her: www.sundsexskolen.dk

Vigtigste læring:

- Indsatsen ligger under sundhedsplejen, hvilket gør, at sundhedsplejerskerne kan bruge den viden, der er i Sund Sex Skolen i deres øvrige arbejde med unge i skolerne og reklamere for Sund Sex Skolens tiltag
- Ansættelsen af en Sund Sex koordinator har været fordelagtigt, da én person således er ansvarlig for at uddanne de sundhedsplejersker, der er tilknyttet, og har overblik over relevante kurser og materialer udefra, så sundhedsplejerskerne ikke hver især skal bruge tid på dette. Desuden tager koordinatoren sig af at udvikle nye tiltag, såsom kurser for lærere, pædagoger og sundhedsplejersker
- Omkostninger kan holdes nede ved at bruge Sex & Samfunds gratis materialer i undervisningen og ved at benytte byens ungdomsskoles lokaler

Bedste resultater:

- Skolerne kender efterhånden Sund Sex Skolen godt og benytter tilbuddet flittigt
- Lærerne synes, at eleverne får noget med hjem fra tilbuddet
- Positiv feedback på Sund Sex Skolens deltagelse i nationale kampagner (fx "Kun med Kondom" og "True story")

Aktører

Sundhedsplejen; Sundhed & Forebyggelse, Svendborg Kommune

Kontakt

For yderligere information kontakt Rikke Thor, koordinator for Sund Sex Skolen, på e-mail rt@rikkethor.dk

OPKVALIFICERING AF FAGPERSONALE

Her kan du læse om Fredensborg Kommunes, Hjørring Kommunes og Frederikshavn Kommunes indsatser for at støtte og opkvalificere fagpersonale i dagtilbud, fritidshjem og fritidsklubber for børn samt bo- og dagtilbud for voksne. De præsenterede indsatser giver indblik i, hvordan kommunerne sikrer faglighed i arbejdet med borgernes seksuelle sundhed og trivsel.

CASE 9: Ligestilling i børnehøjde

I Fredensborg Kommune er alle pædagogiske medarbejdere i dagplejer, vuggestuer, børnehaver, fritidshjem og fritidsklubber blevet opkvalificeret med henblik på at sikre ligestilling i læringsmuligheder for børn. Formålet er at give kommunens børn lige deltagelses-, identifikations- og læringsmuligheder uafhængig af køn.

CASE 10: Styrket dialog om børns seksualitet

I Hjørring Kommune har man iværksat en indsats, der har til formål at understøtte den seksuelle sundhed og trivsel for børn i daginstitutioner. Indsatsen skaber dialog mellem småbørnsforældre og fagpersonale i forhold til børns seksualitet.

CASE 11: Seksualvejledere som sparringspartnere

I Frederikshavn Kommunes handicapafdeling fungerer to uddannede seksualvejledere som sparringspartnere for personale på bo- og dagtilbud for borgere med udviklingshæmning eller erhvervet hjerneskade. Indsatsen styrker personalets viden, forståelse og handlemuligheder.

SE OGSÅ CASE 15: Oplæg for borgere med kronisk sygdom

Se desuden case 15 om oplæg for borgere med kronisk sygdom. Ud over oplæg for borgerne er der blevet afholdt en temadag for sundhedspersonalet, så de kan understøtte indsatsen.

SE OGSÅ CASE 16: Uge Sex i Sundhedscentret

Se desuden case 16 om Uge Sex i Sundhedscentret i Skive Kommune. Ud over oplysning og viden til borgere indebærer indsatsen også opkvalificering af Sundhedscentrets personale.

Hvad fremhæver Sundhedsstyrelsen?

"Det er vigtigt, at medarbejdere, der beskæftiger sig med borgernes seksuelle sundhed er opdaterede på feltet og har de nødvendige faglige kompetencer. Det er desuden vigtigt gennem ledelsesmæssigt fokus og opbakning at skabe trygge rammer for arbejdet med seksuel sundhed på kommunens institutioner."

Hvad anbefaler Sundhedsstyrelsen?

"Kommunen udarbejder fælles handleplaner med fokus på at understøtte børns seksuelle trivsel og udvikling i daginstitutioner, skoler, fritidstilbud mv. Heri præciseres ansvaret for at sikre et fagligt stærkt miljø og tilstrækkelige faglige kompetencer og handlemuligheder. Ledelse og personale i kommunens tilbud skal aktivt sammen tage stilling til, hvordan man forholder sig til og bedst støtter barnets naturlige seksuelle udvikling i den relevante aldersgruppe, samt hvordan der skabes et inkluderende og mangfoldigt miljø. Personale bør have tilstrækkelige faglige kompetencer til aktivt at understøtte et tolerant miljø for alle børn."

Sundhedsstyrelsen (2018): Forebyggelsespakken for Seksuel Sundhed, side 16 og 24

Udvalgte anbefalinger fra Forebyggelsespakken

CASE 9:

Ligestilling i børnehøjde i Fredensborg Kommune

Målgrupper

Børn og unge på fritidshjem/SFO
Børn i vuggestue
Børn i børnehave
Børn i dagpleje
Børn/unge på fritidsklub
Pædagogisk personale

Fredensborg Kommune gennemførte fra 2016-2018 projektet *Ligestilling i læringsmuligheder – Normkritisk kompetenceudvikling på tværs*. Formålet med projektet var at sikre børns lige deltagelses-, identifikations- og læringsmuligheder uafhængig af køn, herunder at nedbryde barrierer for børns deltagelse og læring i form af snævre kønsforståelser og at stille pædagogisk personale stærkere i faglige drøftelser om sammenhænge mellem personlige normer og børns læring og trivsel. Projektet involverede et kompetenceløft til alle pædagogiske medarbejdere i dagpleje, vuggestue, børnehave, fritidshjem og fritidsklub i form af praksisforankret og forskningsbaseret viden om, hvordan kønsforståelser rammesætter den pædagogiske praksis og hvordan de i den daglige praksis kan udvide deltagelses- og læringsmuligheder og højne trivsel hos alle børn. Ca. 240 medarbejdere har deltaget. Der blev desuden nedsat en ambassadørgruppe med repræsentanter fra alle børnehuse, som fungerede som inspiratorer og guider for kolleger og som samarbejdspartnere for de daglige ledere. Der blev afholdt fælles bestyrelsesmøder med information om projektet og inddragelse af forældreperspektiver til forældregrupperne. Efter projektets afslutning er indsatsen fortsat.

Læs mere her:

www.bornehusene-kokkedal.dk/vi-arbejder-med/lige-laeringsmuligheder

www.bornehusene-fredensborg.dk/laering-og-trivsel/ligestilling-i-laeringsmiljoe

Vigtigste læring:

- Vi forskelsbehandler ubevidst børn i kraft af deres køn – der er mange blinde vinkler i praksis. De forventninger, vi ubevidst møder piger og drenge med, påvirker deres trivsel, læring og fremtidsmuligheder
- Ligestilling kommer ikke af sig selv, det kræver en fokuseret og vedholdende indsats
- Nysgerrighed på barnet frem for fokus på køn, giver børnene mulighed for at vise os, at deres interesser og præferencer ofte er langt mere alsidige, end vi tror
- Det styrker forældresamarbejdet, når vi har øje for mangfoldigheden i nutidens familieformer
- Indsatsen understøtter implementeringen af den styrkede pædagogiske læreplan, fordi den flytter fokus over på ændringer af læringsmiljøet, frem for at ville ændre barnet

Bedste resultater:

- Skærpet faglig opmærksomhed på, hvordan forskelsbehandling sker og kan forebygges
- Mere kollegial refleksion og en kultur, hvor det er tilladt at stille faglige spørgsmål til hinandens praksis
- Et fælles fagsprog om normer og normers indvirkning på det pædagogiske læringsmiljø
- Børnene har fået flere venskabs-, deltagelses-, lege-, identifikations- og læringsmuligheder
- Børnene får adgang til et mere bredt og nuanceret billede af deres fremtidsmuligheder i form af jobmuligheder, familiekonstellationer, kompetencer, livsstil mv.
- Børnenes perspektiver bliver på nye måder indtænkt i udformningen af læringsmiljøet

Aktører

Børnehusene Fredensborg og
Børnehusene Kokkedal,
Fredensborg Kommune

Kontakt

For yderligere information kontakt
Kristina Avenstrup, områdeleder
Børnehusene Kokkedal eller
Sidsel Vang, områdeleder Børnehusene
Fredensborg på e-mail
krav@fredensborg.dk eller
sidv@fredensborg.dk

CASE 10:

Styrket dialog om børns seksualitet i Hjørring Kommune

Målgrupper

Pædagogisk personale

Børn i vuggestue

Børn i børnehave

Forældre til børn i dagtilbud

Hjørring Kommune har iværksat en sundhedsfremmende indsats, der har til formål at understøtte den seksuelle sundhed og trivsel for små børn i daginstitutioner i alderen to til seks år. Indsatsen skal skabe dialog mellem småbørnsforældre og personale i forhold til små børns seksualitet og i den forbindelse gøre det pædagogiske og sundhedsfaglige personale i stand til at kunne svare professionelt på spørgsmål omkring små børns seksualitet fx i forbindelse med onani og interesse for egne og andre børns kroppe. Som led i denne indsats har Sundhedsplejen udarbejdet en pjece om små børns seksualitet i et sundhedsfremmeperspektiv, som alle forældre får udleveret, når deres barn starter i daginstitution. Derudover tilbyder sundhedsplejen faglige oplæg i daginstitutionerne både for forældre og for personalegruppen. Børn og unges seksuelle sundhed og trivsel er blevet skrevet ind i Hjørring Kommunes Sundhedspolitik, hvilket forpligtiger kommunen til at arbejde systematisk med at fremme seksuel sundhed og trivsel hos børn og unge. Kommunens arbejde tager afsæt i anbefalinger fra Sundhedsstyrelsens forebyggelsespakke for Seksuel Sundhed, samt Vidensråd for Forebyggelse og henter ligeledes viden fra Sex & Samfund. Indsatsen er organiseret på tværs af forvaltninger, idet dagtilbud finansierer sundhedsplejerskens indsats både med at undervise personale og tilbud om forældreoplæg.

Vigtigste læring:

- Der er stort behov og efterspørgsel på viden om børns seksualitet til småbørnsforældre og fagpersonale – især i forhold til hvad der er naturlig udvikling hos små børn, når de begynder at interessere sig for deres egne og andre børns kroppe
- At de faglige oplæg har fokus på sundhedsfremme frem for overgreb er med til at aftabuisere emner, der omhandler børns seksualitet
- Det er vigtigt, at fagpersoner omkring børn har tilstrækkelig viden om sund infantil seksuel udvikling og trivsel hos børn i alderen to til seks år, særligt i forhold til at kunne reagere professionelt, hvis et barn har en seksualiseret adfærd, som kræver særlig tværfaglig indsats samt evt. underretning

Bedste resultater:

- En systemiseret, tværfaglig indsats i forhold til at understøtte små børns seksualitet i en sund og naturlig retning er blevet implementeret
- Personalet har fået større faglig viden omkring små børns seksualitet
- Mange forældre melder tilbage, at de faglige oplæg har givet dem nyttig viden og et nyt syn på børns adfærd og leg, som involverer interesse for egne og/eller andres kroppe
- Indsatsen har medvirket til at sætte fokus på børns seksualitet, hvilket har virket beroligende på personale og forældre til børn, der udtrykker sig seksuelt
- Små børn og unges seksuelle sundhed er blevet skrevet ind i kommunens sundhedspolitik

Aktører

Sundhedsplejen, Børne- og Familieområdet samt Skole- og Dagtilbudsområdet; Børne- og Undervisningsforvaltningen, Hjørring Kommune

Kontakt

For yderligere information om indsatsen kontakt Tina Gaarden Geertsen, sundhedsplejerske og Master i Sexologi, på e-mail Tina.gaarden.geertsen@hjoerring.dk eller Ingerlise Villumsen, områdeleder for dagtilbud Hjørring Kommune, på e-mail Ingerlise.villumsen@hjoerring.dk

CASE 11:

Seksualvejledere som sparringspartnere i Frederikshavn Kommune

Målgrupper

Pædagogisk personale

Borgere med fysisk og psykisk udviklingshæmning

Borgere med erhvervet hjerneskade

Borgere i dagtilbud

Pårørende til borgere med udviklingshæmning

I Frederikshavn Kommunes handicapafdeling er to medarbejdere blevet uddannet til seksualvejledere for at styrke arbejdet med seksuel sundhed og trivsel hos borgere med udviklingshæmning i bo- og dagtilbud. Seksualvejlederne fungerer som sparringspartnere og rådgivere for kommunens personale, som arbejder med målgruppen. Derudover bidrager de til at fremme personalets viden om og forståelse for seksuel sundhed og trivsel hos borgerne, herunder borgernes ret til at have en seksualitet, behov for berøring, behov for at blive set og anerkendt mv. Ud over styrket seksuel sundhed hos borgerne, er formålet også at styrke relationen mellem personale og borgere, som i nogle tilfælde kan være vanskelig eller utryk, fx hvis en borger ønsker nærkontakt eller berører personale på en måde, der føles grænseoverskridende. Dialogen med en seksualvejleder giver personalet et nyt blik for de konkrete situationer, de henvender sig med og de får bud på handlemuligheder til at ændre situationerne fremadrettet på en positiv måde for både borger og personale. Seksualvejlederne indgår i en fleksibel ordning på tværs af alle bo- og dagtilbud i handicapafdelingen, hvorfor de har besøgt alle bo- og dagtilbud og holdt oplæg om, hvilke kompetencer de besidder og i hvilke situationer, de kan være relevante at inddrage. Deres rolle varierer afhængig af situationen, og de kan bl.a. bruges til personale/teammøder, til en akut situation eller til at observere en borger over nogle dage. Seksualvejlederne bidrager også til dialogen med borgernes pårørende, som for personalet kan være forbundet med udfordringer eller barrierer at varetage, når det handler om køn, krop og seksualitet. Derudover giver vejlederne borgerrettet rådgivning til målgruppen, også borgere i eget hjem, som ønsker råd og vejledning, fx om parforhold, seksualitet, følelser, kroppen mv.

Vigtigste læring:

- Det har været givtigt at prioritere, at seksualvejlederne har besøgt og holdt oplæg på alle bo- og dagtilbud i handicapafdelingen. Det har givet personalet kendskab til vejlederne, og personalet har fået redskaber til bl.a. at få øje på, hvornår det kan være relevant at kontakte en seksualvejleder
- Afmystificering af tabu om seksualitet hos borgerne hos både personale og pårørende
- Det er en anden oplevelse for pårørende at snakke med en seksualvejleder i stedet for det primære personale på bo- og dagtilbud i anliggender omkring borgernes seksuelle sundhed, fx deres seksualitet og adfærd forbundet hermed. Relationen og dialogen er en anden og de bliver positivt mødt
- Den fleksible ordning, hvor to seksualvejledere assisterer alle handicapafdelingens bo- og dagtilbud fungerer godt, og deres kompetencer bliver delt på tværs af kommunens tilbud. Dette er et godt alternativ til at ansætte en vejleder på hvert bo- eller dagtilbud, og der er kommet mere ud af indsatsen end forventet

Aktører

Center for Handicap og Psykiatri i Frederikshavn Kommune

Kontakt

For yderligere information kontakt Dorte Svendsen, Afdelingsleder i Handicapafdelingen, på e-mail dosv@frederikshavn.dk

Bedste resultater:

- Bedre trivsel hos borgere med udviklingshæmning. Der har manglet kompetencer på dette område før uddannelsen af seksualvejlederne
- Medarbejderne er mindre bekymrede, og de føler sig bedre klædt på til at håndtere situationer eller udfordringer forbundet med borgernes seksuelle sundhed
- Bedre samarbejde med pårørende, som har fået øget forståelse for borgernes seksualitet
- Godt tværfagligt samarbejde. Selvom det primære pædagogiske personale ikke har de samme kompetencer som seksualvejlederne, forstår de værdien af at have dem som sparringspartnere og at kunne trække på deres viden og kompetencer

Oplæg, åbent hus og temadage

Her kan du læse om forskellige former for oplæg, åbent hus og temadage for borgere. De fem præsenterede indsatser kommer fra Køge Kommune, Hvidovre Kommune, Fredensborg Kommune, Svendborg Kommune, Skive Kommune, Randers Kommune og Hjørring Kommune, og viser forskellige bud på oplysende indsatser.

CASE 12: Forebyggelseskaravanen

I Køge Kommune får skolerne hvert år besøg af Forebyggelseskaravanen, som belyser forskellige temaer med relevans for ungdomslivet fx sex, festkultur og ungdomskriminalitet i workshops med de unge.

CASE 13: Morgenfest på ungdomsuddannelserne

I Hvidovre Kommune er der afholdt morgenfester på kommunens ungdomsuddannelser, hvor temaer i ungdomslivet, herunder sex og seksualitet, bliver adresseret.

CASE 14: Extreme-Day for 9. Klasser

I Fredensborg Kommune er Extreme-Day en alternativ motionsdag for alle 9. klasser bl.a. med quiz om seksuel sundhed.

CASE 15: Oplæg for borgere med kronisk sygdom

I Svendborg Kommune kan kronisk syge borgere og deres partnere få viden om sygdommens og behandlingens indvirkning på intimitet, kropsopfattelse, singleliv eller parforhold.

CASE 16: Uge Sex i sundhedscenteret

I Skive Kommunes Sundhedscenter har man brugt kampagnen Uge Sex som platform til at sætte fokus på seksuel sundhed. I den forbindelse er der afholdt åbent hus, hvor centrets brugere kunne få viden og vejledning via forskellige oplæg og boder.

Hvad anbefaler Sundhedsstyrelsen?

"Kommunen understøtter lokal deltagelse i nationale kampagner og undervisningsindsatser med fokus på seksuel sundhed, fx "Uge Sex", som henvender sig til grundskoler og ungdomsuddannelser samt nationale indsatser, herunder Sundhedsstyrelsens kondom-kampagner."

"Borgere med kroniske lidelser får information om, hvordan seksualitet og parforhold kan påvirkes af disse sygdomme, og hvordan eventuelle udfordringer kan håndteres. I det omfang det skønnes relevant, bringes seksuelle emner op i rehabiliteringstilbud til borgere med kronisk sygdom. Det samme gælder i den palliative pleje, hvor støtte til intim kontakt kan være værdifuld. Der er opmærksomhed på særlige behov hos unge mennesker med kronisk sygdom."

Sundhedsstyrelsen (2018): Forebyggelsespakken for Seksuel Sundhed, side 21

Udvalgte anbefalinger fra Forebyggelsespakken

Forebyggelseskaravanen i Køge Kommune

Målgrupper

Unge
Elever i udskolingen
Forældre til elever i udskolingen
Lærere

Forebyggelseskaravanen er en tværfaglig og tværsektoriel forebyggelsesindsats for unge i 7. og 8. klasse med det formål at styrke de unges robusthed i mødet med ungdomslivets udfordringer. Indsatsen er en årlig temadag på skolerne for 7. og 8. klasse med workshops under forskellige temaer, bl.a. Sex og identitet, Festkultur, alkohol og den gode fest og Ungdomskriminalitet, som alle eleverne kommer igennem i løbet af dagen. Afslutningsvis opføres et teaterstykke om teenagelivet ("Stakkels Teenager" med Teatret Sporenstregs), som samler de fire workshops på en nærværende og humoristisk måde. For ca. hver sjette skole afholdes der en forældreaften, hvor forældrene får et resume af dagene og de vigtigste nedslag, som der er blevet observeret på de forskellige skoler, samt et oplæg om sex/rusmidler/alkohol og hvad der ellers ligger forældrene på sinde. Tilbuddet gælder foruden folkeskolerne også de privatskoler, der ligger i kommunen. Forebyggelseskaravanen er et partnerskab mellem både kommunale, statslige og private aktører.

Vigtigste læring:

- Skolerne planlægger i årshjul, og derfor er det vigtigt at gøre opmærksom på, at Forebyggelseskaravanen kommer på besøg i god tid
- Det er vigtigt at sørge for, at alle aktører i projektet har tid på lærerværelset før, under og efter Forebyggelseskaravanen. Det er en god mulighed for skolens lærere til at komme i kontakt med de forskellige faggrupper
- Det kan være fordelagtigt at holde mange planlægningsmøder – det er meget forskellige kulturer, der skal samarbejde
- Tilbyd at hente hinanden, mange skoler ligger langt væk
- Alle voksne, som er tilknyttet skolen, bør inviteres til at se teaterstykket. Det er sjovt og relevant for alle aldre
- Klar kommunikation til skolen om, hvad der forventes af dem, er vigtigt
- Lokalpolitikere kan med fordel inviteres med på en dag/noget af dagen. Forebyggelseskaravanen er forebyggelsesarbejde i øjenhøjde

Bedste resultater:

- Styrket samarbejde på tværs af skoler/SSP/forvaltning/politi og ikke mindst kommunale og private skoler

Aktører

Børne- og Uddannelsesforvaltningen og Velfærdsforvaltningen, Køge Kommune

Midt- og Vestsjællands Politi

Sex & Samfund

Lungeforeningen

Teatret Sporenstregs

Kontakt

For yderligere information kontakt
Charlotte Baéré, sundhedskonsulent, på e-mail
charlotte.baere@koege.dk

Morgenfest på ungdomsuddannelserne i Hvidovre Kommune

Målgrupper

Unge

Elever på ungdomsuddannelser

Hvidovre Kommune har i forbindelse med kampagnen "Respekt for alkohol" afholdt morgenfest på ungdomsuddannelserne for at sætte fokus på unges alkoholkultur, men også for at berøre andre temaer i ungdomslivet fx rygning, rusmidler, seksuel sundhed og mental trivsel. Morgenfesten har karakter af en fest, som de unge kender til, blot uden alkohol, dvs. der er en DJ som spiller musik, drikke og festlege fx "juicepong" (inspireret af legen "beerpong"). Hver aktør, der deltager i morgenfesten, har en bod, hvor de kan gøre opmærksom på deres relevans i forhold til de unge. Sundhedsplejen har en bod, som har fokus på seksuel sundhed. I boden er der mulighed for at tale med sundhedsplejerskerne om sex ift. indtagelse af alkohol, myter og flertalsmisforståelser om sex, grænser og samtykke mm. De unge kan også deltage i quizzer om sex og i en konkurrence om, hvem der hurtigst sætter kondom på en penisattrap. Sundhedsplejerskerne uddeler desuden kondomer. Hvis der ikke er unge i boden, bevæger sundhedsplejerskerne sig rundt og starter snakken i de grupperinger, der er.

Vigtigste læring:

- Til morgenfesten er mange unge samlet, hvilket er en god anledning til at tale med dem om ryg, rusmidler, alkohol, seksuel sundhed og mental trivsel. Derudover indgår de på lige fod, fordi beslutningen om at fraværet af alkohol er taget af andre (kommentar fra nogle unge ved festen)
- Hver aktør kan vinkle indsatsen, så det passer til deres fagområde
- Det kan være fordelagtigt at holde mange planlægningsmøder – det er meget forskellige kulturer, der skal samarbejde
- Det er relevant at afholde et efterfølgende møde med elevråd for at høre, hvorvidt og hvordan arrangementet kan forbedres, fx at eleverne får opgaver til festen såsom at stå for sociale lege
- Der er udfordringer i forhold til tidspunktet. Nogle uddannelsesinstitutioner vil helst have, at festen bliver afholdt som en afslutning på en skoledag
- De unge kan tænkes ind som aktører ved morgenfesten. Fx er DJ'en fra en ungdomsskole, hvor de er en gruppe unge, som lærer denne disciplin

Bedste resultater:

- Samarbejdet tænkes ind i andre indsatser, hvor målgruppen er de unge
- Positiv feedback fra unge. De unge besøger boden om seksuel sundhed
- De unge fanger sammenhængen mellem alkohol og seksuel sundhed. Når snakken falder på årsager til at indtage alkohol, så er det ofte for at blive mere modig, også når det gælder sex. Ligeledes kan de unge også godt nævne alkohol, som en faktor, der kan have negativ effekt på oplevelsen af sex

Aktører

TUBA

Headspace

Sundhedsplejen, Hvidovre Kommune

Rusmiddelbehandlere, Hvidovre Kommune

Kontakt

For yderligere information kontakt
Sannie Gøtze, sundhedsplejerske,
på e-mail sag@hvidovre.dk

CASE 14:

Extreme-Day for 9. klasser i Fredensborg Kommune

Målgrupper

Unge

Elever i udskolingen

Extreme-Day er en alternativ motionsdag med aktiviteter som både udfordrer fysikken, giver naturoplevelser og samtidigt handler om teamspirit i en ny sammenhæng for alle 9. klasser i Fredensborg Kommune. Partnerskabet Gang i Fredensborg står bag aktiviteten, og består af Fredensborg Kommunes Center for Kultur, Fritid og Sundhed og Naturstyrelsen Nordsjælland. Igennem mere end 10 år er Extreme-Day desuden blevet benyttet som arena for Kun med Kondom-kampagnen (nu True Story) og oplysning om seksuel sundhed. Dette er ideelt, da det er en dag, hvor alle kommunens 9. klasser i forvejen er samlet. Extreme-Day foregår som et postløb i naturen, hvor eleverne dystet i hold. Hvert hold får samtidig en quiz med spørgsmål om seksuel sundhed, grænser og lignende. Spørgsmålene er hentet fra Sex & Samfunds materialer og quizzet. Svarene indgår i holdenes samlede pointsum for dagen, og gennemgås afslutningsvis af Extreme-Day's konferencier, som også fortæller en humoristisk historie om emnet, hvorefter alle deltagere får lov til at tage et kondom.

Vigtigste læring:

- Aktiviteten er nem at gennemføre og foregår i en sammenhæng, hvor 9. klasserne i forvejen er samlet
- Aktiviteten kobler flere forebyggelsesområder sammen, og det er en måde at arbejde med sundhedsfremme både inden for fysisk aktivitet og seksuel sundhed, som samtidig er en fællesskabsfremmende aktivitet

Bedste resultater:

- Indsatsen er med til at give de unge mere viden og opmærksomhed på brug af prævention, men også bredere viden om seksualitet, grænser og rettigheder

Aktører

Partnerskabet Gang i Fredensborg, som består af Fredensborg Kommunes Center for Kultur, Fritid og Sundhed samt Naturstyrelsen Nordsjælland

Kontakt

For yderligere information kontakt Anne-Lene Haarklou Hansen, projektleder, på e-mail alhh@fredensborg.dk

Oplæg for borgere med kronisk sygdom i Svendborg Kommune

Målgrupper

Borgere med kronisk sygdom

Borgere med kræft

Partnere til borgere med kronisk sygdom eller kræft

I Svendborg Kommune har man iværksat en indsats med fokus på borgere og partnere til borgere med kronisk sygdom eller kræft. Indsatsen indebærer oplysning og gruppesamtale, der omhandler sygdommens og behandlingens indvirkning på intimitet, kropsopfattelse, singleliv eller parforhold. Formålet med indsatsen er at oplyse borgere med disse sygdomme om, hvilke udfordringer eller senfølger der kan være i forhold til seksuel sundhed og trivsel. Tilbuddet indebærer undervisning/gruppesamtale for fire målgrupper to gange årligt - ét hold for kvinder med KOL, hjertesygdom, diabetes mm., ét hold for mænd med samme sygdomme, ét hold for kvinder med kræft og ét hold tilsvarende for mænd. Derudover har der som led i indsatsen været afholdt en temadag for sundhedspersonalet om, hvordan man kan tale om seksualitet/intimitet med borgerne, så sygeplejersker, ergo- og fysioterapeuter kan supplere tilbuddet, men også kan oplyse borgerne om tilbuddet og hvad de kan få ud af at deltage. Indsatsen varetages af en konsulent med erfaring og sundhedsfaglig viden om seksualitet og intimitet hos borgere med kræft eller kronisk sygdom.

Vigtigste læring:

- Det har været vigtigt at forholde sig til, hvordan man skaber et trygt og åbent rum, og erfaringen har vist, at det kan være svært at tale om udfordringer og vanskeligheder foran sin partner, fx har det derfor haft positiv indvirkning at splitte partnere op i hver deres gruppe

Bedste resultater:

- Evalueringer viser, at deltagerne er glade for tilbuddet
- Temadagen for fagpersonalet i afdelingen gav mange gode refleksioner, og gør, at fagpersonerne føler sig bedre klædt på til at tale om seksualitet
- Tilbuddet giver mere åbenhed om, at seksualitet/intimitet er vigtigt – også ved kronisk sygdom/kræft, samt giver deltagerne nogle nye muligheder for at tackle de udfordringer, de har

Aktører

Sundhedshuset, Sundhed og Forebyggelse; Social, Sundhed og Beskæftigelse, Svendborg Kommune

Kontakt

For yderligere information kontakt Henriette Franke i Sundhed & forebyggelse eller Rikke Thor, sygeplejerske, sexolog og konsulent på e-mail rt@rikkethor.dk

CASE 16:

Uge Sex i Sundhedscenteret i Skive Kommune

Målgrupper

Borgere med kronisk sygdom
Fagpersonale
Borgere med sygdom
Brugere af Sundhedscenter

I Skive Kommune har man erfaring med at bruge Sex & Samfunds Uge Sex-kampagne som platform til at sætte fokus på seksuel sundhed hos andre borgere end kun skoleelever, som er kampagnens primære målgruppe. Uge Sex er i den forbindelse blevet afholdt på Sundhedscenter Skive, som bl.a. benyttes af borgere med sygdom, som er i forskellige behandlingsforløb med det formål at udbrede viden og handlemuligheder inden for emnet seksuel sundhed. Indsatsen indebærer bl.a. opkvalificering af medarbejdere i Sundhedscenteret, så de rustes til at kunne tale om seksuelle vanskeligheder med borgere i et sygdomsforløb. Derudover bærer Sundhedscenterets medarbejdere et badge på arbejdstøjet i uge seks (hvor kampagnen løber), som lægger op til, at borgerne kan og må spørge ind til seksuel sundhed. Dette badge fungerer som en indgang til at tale om seksuel sundhed for både borgere og medarbejdere. Som led i indsatsen blev der afholdt åbent hus i Sundhedscenteret med oplæg om seksualitet og kronisk sygdom af kommunens sexologiske rådgiver og om seksuelle vanskeligheder og behandling heraf af en læge ved sexologisk center Aalborg. Derudover var der boder fra patientforeninger, der kunne fortælle om de seksuelle vanskeligheder, der kan gøre sig gældende for de respektive patientgrupper samt en bod fra en forhandler af seksuelle hjælpemidler.

Vigtigste læring:

- De besøgende til åbent hus-arrangementet ville gerne høre oplæggene, og derfor fik de ikke tid til at besøge boderne. Tiden kan tilrettelægges bedre, fx så der er besøg i boderne før og efter oplæggene
- Det er vigtigt, at patientforeningerne har materiale med om seksuelle vanskeligheder til deres patientgruppe (såfremt de har materiale på dette)
- Det er vigtigt at promovere åbent hus-arrangementet, så kommunens borgere får kendskab til arrangementet. Gentagelse af arrangementet kan også bidrage til at udbrede kendskabet til initiativet

Bedste resultater:

- Gode tilkendegivelser fra de besøgende
- Medarbejderne i Sundhedscenteret begyndte at spørge mere ind til seksuel sundhed og seksuelle vanskeligheder hos de borgere, de så (oftest dem med kroniske sygdomme)
- Flere borgere og medarbejdere har fået kendskab til, at Skive Kommune har en sexologisk rådgiver ansat

Aktører

Sundhedscenter Skive; Social- og Arbejdsmarkedsforvaltningen, Skive Kommune
Patientforeninger
Sexologisk Center, Aalborg Universitetshospital

Kontakt

For yderligere information kontakt Hanne Pedersen, Sexologisk rådgiver, på e-mail hape@skivekommune.dk.

I samarbejde med Sex & Samfund

Hvem er Sex & Samfund?

Sex & Samfund arbejder nationalt og internationalt med seksuel sundhed, trivsel, rettigheder, køn, krop og relationer for at styrke den enkeltes mulighed for at træffe frie og informerede valg og bekæmpe diskrimination.

I Sex & Samfund har vi specialiseret viden og faglighed inden for seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder, og vores opgaveportefølje spænder bredt. Vi arbejder fx dagligt for at styrke børn og unges seksuelle sundhed og trivsel i Danmark. Det kan være gennem rådgivning på Privatsnak.dk eller Sexlinien.dk, via oplysningskampagner og Uge Sex eller undervisning fra vores underviserkorps. Også kompetenceudvikling og opkvalificering af fagpersonale er en opgave, som løftes hos Sex & Samfund. Lærere, undervisere, pædagoger samt pleje- og omsorgspersonale bliver således klædt på til at arbejde for en styrket seksuel sundhed hos borgerne. Sex & Samfund samarbejder med en lang række kommunale, statslige og private aktører. Vi samarbejder bl.a. med Sundhedsstyrelsen og med private fonde, og i mange år har vi også haft en stærk samarbejdsrelation med flere af landets kommuner om at styrke borgernes seksuelle sundhed og trivsel.

Sex & Samfund kan tilbyde faglig sparring, seksualundervisning, konsulentytelser, opkvalificeringskurser til fagfolk, fagoplæg og meget mere. Kontakt os på kommune@sexogsamfund.dk, hvis du vil høre mere om, hvordan vi kan hjælpe i din kommune eller læs mere på www.sexogsamfund.dk/fagfolk/kommunal.

For mere information

✉ kommune@sexogsamfund.dk

🌐 www.sexogsamfund.dk/fagfolk/kommunal

Her kan du læse om seks kommuners forskellige indsatser i samarbejde med Sex & Samfund.

CASE 17: Ung-til-ynge undervisning

Aarhus Kommune tilbyder gratis supplerende seksualundervisning for 8. og 9. klasser til kommunens folkeskoler. Sex & Samfunds underviserkorps står for undervisningen.

CASE 18: Hjemmetest for klamydia og gonorré

Siden 2008 har Københavns Kommune tilbudt en gratis hjemmetest for klamydia og gonorré til unge. Sex & Samfund står for udvikling og drift af tilbuddet, og har kontakt med de unge, der bestiller testen.

CASE 19: Modelkommuneprojekt

Modelkommuneprojektet er et 3-årigt strategisk samarbejde, som har til formål at styrke unges seksuelle sundhed og trivsel i de tre modelkommuner gennem en flerstrengt indsats.

CASE 20: Samarbejdsaftale

Frederiksberg Kommune får støtte til en lang række opgaver vedrørende forebyggelse og sundhedsfremme inden for seksuel sundhed.

Hvad fremhæver Sundhedsstyrelsen om samarbejde og partnerskaber?

"En sammenhængende, langsigtet og effektiv indsats kan bedst opnås ved samarbejde mellem private og offentlige aktører."

Sundhedsstyrelsen (2018): Forebyggelsespakken for Seksuel Sundhed, side 25

CASE 17:

Ung-til-yngre undervisning i Aarhus Kommune

Målgrupper

Unge
Elever i udskolingen

Sex & Samfund har i mange år undervist elever i supplerende seksualundervisning, og der udbydes undervisning i hele Danmark. Undervisningen varetages af Sex & Samfunds ung-til-yngre-underviserkorps, som er specialuddannede i at undervise børn og unge i sex, krop, køn og seksualitet.

Sex & Samfunds seksualundervisning er et dialogbaseret, normkritisk og supplerende seksualundervisningstilbud, som tager afsæt i de faglige mål for Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab. Undervisningen bidrager til udviklingen af børn og unges handlekompetence i relation til seksualitet, trivsel, rettigheder og sundhed. Derudover er undervisningen med til at bekæmpe diskrimination og at øge elevernes anerkendelse af mangfoldighed.

Aarhus Kommune har siden 2013 haft en særlig aftale med Sex & Samfund, og 8. klasser fra grundskoler i kommunen (og 9. klasser, der ikke tidligere har benyttet tilbuddet) kan få gratis seksualundervisning af Sex & Samfunds underviserkorps. Aarhus Kommune har god erfaring med tilbuddet, idet undervisningerne bliver booket og skolerne genbooker år efter år. Derudover anbefaler Børne- og ungebyrådet brugen af ung-til-yngre undervisning. I Aarhus Kommune oplever man, at undervisningen er af høj kvalitet og varetages af et dygtigt underviserkorps, og at konceptet ung-til-yngre er holdbart og overførbart til andre sundhedsemner. Også elever synes godt om undervisningen, hvilket afspejles i evalueringen af undervisningen.

Aktører

Sex & Samfund
Magistratsafdelingen for Børn og Unge og Magistratsafdelingen for Sundhed og Omsorg,
Aarhus Kommune

Kontakt

For yderligere information kontakt Karen Mette Hansen, konsulent, på e-mail kamh@aarhus.dk.

Læs mere om Sex & Samfunds seksualundervisning her: www.sexog-samfund.dk/undervisning eller send en forespørgsel om undervisning på www.sexogsamfund.dk/tilbud

CASE 18:

Hjemmetest for klamydia og gonorré i Københavns Kommune

Målgrupper

Unge

Sex & Samfund har udviklet et system, som gør det let for kommuner at styrke indsatsen mod klamydia og gonorré i form af et hjemmetesttilbud, og som anbefales af Sundhedsstyrelsen. I de kommuner, der har en aftale om hjemmetesttilbuddet med Sex & Samfund, kan unge gratis og diskret bestille en selvadministrerbar hjemmetest. Hjemmetesten er en alternativ testmulighed fremfor at blive testet hos egen læge eller på en sexsygdomsklinik. Derfor er hjemmetesten en ideel løsning for de unge, som ikke lader sig teste hos egen læge, fx på grund af fravær af symptomer eller barrierer forbundet med kontakt til almen læge. Hjemmetesten er et populært tilbud blandt unge, og der sendes årligt mellem 5000-6000 tests ud. Tilbuddet har eksisteret siden 2008 og er udviklet i samarbejde med Københavns Kommune.

Københavns Kommune tilbyder i samarbejde med Sex & Samfund og Region Hovedstaden, at unge i alderen 15-25 år, der er i risiko for at være smittet med klamydia og gonorré, kan modtage en gratis hjemmetest, som tester for disse sexsygdomme. Formålet med indsatsen er at sikre tidlig opsporing af smitte med klamydia og gonorré samt forebyggelse af videresmitte. Den unge rekvirerer hjemmetesten via hjemmesiden www.klamydiahjemmetest.dk, og når testen er taget, sender den unge prøven til analyse på mikrobiologisk afdeling på Hvidovre Hospital via den medfølgende og frankerede kuvert til forsendelse af testen. Den unge modtager prøvesvaret via hjemmesiden, og hvis der forelægger et positivt testsvar, kan den unge printe et dokument ud og gå til egen læge for at få en recept. Dermed sparer indsatsen de konsultationer hos egen læge, hvor den unge ikke er smittet. Tilbuddet indebærer desuden en partneropsporingsordning, som gør det muligt for positivt testede at advisere tidligere seksuelle partnere om smitterisiko via en anonym sms-ordning.

Erfaringerne viser, at målrettet kommunikation fx på Instagram og Facebook såvel som e-Boks-brev til målgruppen er en virksom og omkostningseffektiv formidlingsmetode, som oplyser unge om hjemmetesten og motiverer dem til at gøre brug af tilbuddet. Det er dog også erfaret, at der skal gøres en særlig indsats ift. unge mænd, som er mindre tilbøjelige til at lade sig teste end kvinder, og som også i mindre grad benytter sig af hjemmetesttilbuddet i forhold til kvinder. Københavns Kommune samarbejder løbende med Sex & Samfund om at optimere og udvikle hjemmetesttilbuddet. Blandt andet er der fokus på, hvordan anvendelsesraten højnes, idet en væsentlig andel af de bestilte tests ikke bliver brugt. Derudover arbejdes der på, hvordan en partneropsporing gøres til en succes i praksis, da der kun er få, der benytter sig af partneropsporingsordningen.

Københavns Kommune oplever, at indsatsen bidrager til at opspore smitte med klamydia og gonorré blandt unge i København. Dette er bl.a. fordi, at hjemmetesttilbuddet er et supplement til egen læge, hvilket imødekommer, at det ikke er alle unge, der opsøger almen praksis med henblik på at blive testet for smitte. På den lange bane er indsatsen med til at forebygge ufrivillig barnløshed, som kan være konsekvens af ubehandlet klamydia. Derudover er der etableret et godt samarbejde med Region Hovedstaden om varetagelse af testanalyserne og med almen praksis om behandling af de positivt testede, hvilket også fremmer indsatsens formål.

Aktører

Sex & Samfund

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen, Københavns Kommune
Mikrobiologisk Afdeling, Hvidovre Hospital, Region Hovedstaden

Kontakt

For yderligere information kontakt
Jaqueline Weber, specialkonsulent,
på e-mail E51S@kk.dk

Læs mere om Sex & Samfunds
hjemmetesttilbud her:
www.sexogsamfund.dk/klamydiatest
eller kontakt os på
kommune@sexogsamfund.dk
for mere information

CASE 19:

Modelkommuneprojekt i tre kommuner

Målgrupper

Unge
Elever på ungdomsuddannelser

Sex & Samfund indgår i projekter i samarbejde med kommuner og andre aktører. Projekterne varierer i omfang, målgruppe og tema, men bygger på formålet om at fremme seksuel sundhed og trivsel.

Modelkommuneprojektet er et 3-årigt strategisk samarbejde, som hhv. Fredericia Kommune, Nyborg Kommune og Vordingborg Kommune har indgået med Sex & Samfund. Projektet har til formål at styrke unges seksuelle sundhed og trivsel i de tre modelkommuner.

Modelkommuneprojektet er en helhedsorienteret og flerstrengt indsats, som består af en række forskellige indsatsområder:

- Seksualundervisning på ungdomsuddannelser (undervisningen varetages af den respektive kommunes sundhedspleje, hvis ansatte har modtaget opkvalificering hos Sex & Samfund)
- Kampagnedeltagelse i nationale kampagner til fremme af seksuel sundhed (True Story og førhen Kun Med Kondom)
- Frivilligrupper (Sex & Samfund Ung-grupper som består af gymnasieelever)
- Presseindsatser
- Lokale styregrupper bestående af fx ledere på ungdomsuddannelserne i kommunerne eller relevante kommunale aktører
- Supplerende tiltag/indsatser. I Nyborg Kommune kan unge fx bestille Sex & Samfunds hjemmetest for klamydia og gonorré, og i Fredericia Kommune kan unge mellem 12 og 25 år fx opsøge UngMod Fredericia, hvor de kan få anonym rådgivning om køn, krop, sex, blive testet for seksygdomme og graviditet og få gratis prævention

Aktører

Sex & Samfund
Familie og Børnesundhed,
Fredericia Kommune
Afdeling for Sundhed, Børn og
Familie, Vordingborg Kommune
Sundheds- og Omsorgsafdelingen,
Nyborg Kommune
Sundhedsplejen i de tre
modelkommuner
Ungdomsuddannelser i de tre
modelkommuner

Udover at styrke unges seksuelle sundhed og trivsel, har projektet også et organisatorisk fokus. Projektet har til hensigt dels at styrke og udvikle samarbejdet om unges seksuelle sundhed og trivsel blandt kommunens aktører, dels at sætte unges seksuelle sundhed på den politiske dagsorden lokalt og nationalt og dels at styrke rammerne for de forebyggende og sundhedsfremmende indsatser på området.

Kontakt

For yderligere information kontakt:

Anna Marie Miklos, Projektleder, Fredericia Kommune, Sundhedsplejen

Luise Hyllekilde Andersen,
Projektleder, Nyborg Kommune,
Sundheds- og Omsorgsafdelingen

Vivian Griffenfeldt Andersen,
Projektleder, Vordingborg Kommune,
Sekretariat for Sundhed

Nina Rytter Pedersen,
Projektleder, Sex & Samfund.
Email nrp@sexogsamfund.dk

I modelkommunerne er der udpeget en lokal projektleder og udarbejdet lokale strategier og projektbeskrivelser. Projektlederne sparrer med projektlederen i Sex & Samfund, som fungerer som tovholder og overordnet projektkoordinator. Sex & Samfund står desuden for evalueringen af projektet.

Projektet gennemføres i perioden fra primo 2018 – ultimo 2020.

Samarbejdsaftale med Frederiksberg Kommune

Målgrupper

Alle borgere
Unge
Elever i grundskolen
Elever på ungdomsuddannelser

Sex & Samfund samarbejder med en lang række af landets kommuner via kommunale samarbejdsaftaler. Med en samarbejdsaftale får kommunen støtte og rådgivning i arbejdet med forebyggelse og sundhedsfremme inden for seksuel sundhed. En samarbejdsaftale er med til at skabe synergi og samarbejdsflader mellem kommunale og private aktører.

Aktuelt har Sex & Samfund samarbejdsaftaler med 30 af landets kommuner.

Frederiksberg kommune har siden 2016 samarbejdet med Sex & Samfund. Via samarbejdsaftalen har Frederiksberg Kommune en særlig støtte til en lang række opgaver vedrørende forebyggelse og sundhedsfremme inden for seksuel sundhed.

Som samarbejdskommune får Frederiksberg Kommune følgende tilbud og ydelser af Sex & Samfund:

- 10 % rabat på supplerende seksualundervisning
- 10 % rabat på Sex & Samfunds hjemmetest for klamydia og gonorré målrettet unge
- 25 % rabat på kompetenceudvikling, fx kurser til lærere eller sundhedsplejersker og 10 % rabat på konsulentydelse
- Faglig sparring
- Årsrapport med lokale data om den seksuelle sundhed i kommunen
- Årspakke med bl.a. kondomer og reklamer/visitkort for gratis rådgivningstilbud til unge samt forslag til, hvordan materialer kan udnyttes
- Gratis fagoplæg
- Prioriteret kampagnerekruttering og rabat på kampagnepakker
- Prioriteret frivilligindsats

Aktører

Sex & Samfund
Sundhedscenteret samt Social, Sundhed og Arbejdsmarked, Frederiksberg Kommune

Blandt andet har Frederiksberg Kommune siden 2016 i samarbejde med Sex & Samfund udsendt omkring 4000 hjemmetests for klamydia og gonorré til unge i kommunen. I starten af hvert år får Frederiksberg Kommune desuden en årsrapport med kommunale nøgletal, der giver et indblik i den seksuelle sundhed i kommunen. Ved et efterfølgende sparringsmøde drøftes rapporten og anbefalinger om indsatser heraf.

Kontakt

Læs mere om Sex & Samfunds samarbejdsaftaler her: www.sexogsamfund.dk/samarbejdsaftale eller kontakt os på kommune@sexogsamfund.dk for mere information

For yderligere information og viden om Frederiksberg Kommunes erfaring med en samarbejdsaftale kontakt Michala Heering Brinck, specialkonsulent, på e-mail Mibr09@frederiksberg.dk

Forslag til samarbejdspartnere

Er du i tvivl om, hvem du kan samarbejde med?

Ud over Sex & Samfund er der også en række andre aktører, der kan være relevante at samarbejde med, hvis du ønsker at arbejde med seksuel sundhed. Her på siden følger en række forslag. Listen er inspireret af de cases, der indgår i kataloget og er langt fra udtømmende.

Aktører og mulige samarbejdspartnere

- Styrelser, fx Sundhedsstyrelsen, Naturstyrelsen, Socialstyrelsen
- Kommunale forvaltninger og centre (fx inden for Sundhed, Ældre og Omsorg, Børn og Unge, Kultur og Fritid, Social og Familie, Beskæftigelse og Arbejdsmarked eller lignende forvaltninger, Sundhedscentre, Sundhedsplejen)
- Foreninger, fx Danmarks Apotekerforening, Lungeforeningen, Patientforeningen, Praktiserende Lægers Organisation (PLO)
- Interesse- og rådgivningsorganisationer, fx AIDS-Fondet, LGBT-Danmark, TUBA, Natteravnene, Headspace, Alkohol og Samfund, Dansk Skoleidræt, DGI, Børns Vilkår, Normstormerne
- Videnscentre og/eller forskningsinstitutter, fx Kvininfo, Statens Institut for Folkesundhed
- Kulturinstitutioner, fx teatre og museer
- Sygehuse og universitetshospitaler, fx Sexologisk Center, Mikrobiologiske afdelinger, Sexologisk klinik
- Politikredse
- Dagtilbud
- Skoler
- Fritidscentre
- Ungdomsskoler
- Ungdomsuddannelser
- SSP
- Alment praktiserende læger
- Private forhandlere af seksuelle hjælpemidler
- Biblioteker
- Diskoteker
- Apoteker

Indsatser med et lille budget?

Har I et lille budget eller intet budget til indsatser?

Mange kommuner har ikke budget til større indsatser, der kræver medarbejdertimer og projektledere eller tovholdere. Selvom du har et lille budget, kan du stadig arbejde med forebyggelse og sundhedsfremme inden for seksuel sundhed. Har du blandt andet læst Fredensborg Kommunes case "Extreme-Day for 9. klasse" (s. 23) eller Hvidovre

Kommunes case om "Morgenfest på ungdomsuddannelserne" (s. 22) Dette er begge bud på oplysningsindsatser, der ikke kræver et stort budget eller mange ressourcer. Det kan være relevant at tænke over, om der i forvejen findes arrangementer eller begivenheder fx på kommunens sundhedscenter eller på uddannelsesinstitutioner, hvor seksuel sundhed kan tænkes ind eller kobles til. Man kan arbejde med fremme af seksuel sundhed i mange forskellige sammenhænge, og det er kun fantasien, der sætter grænser!

Sex & Samfund

Lergravsvej 63, 2. sal

2300 København S

Tlf. 33 93 10 10

info@sexogsamfund.dk

www.sexogsamfund.dk